

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sairaanhoitajakoulutus

Anni Piipponen

SEKSUAALITIETOA LUKIOIKÄISILLE

- Posterit lukiolaisille seksuaalisuuden moninaisuudesta ja seksuaalioikeuksista

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017

OPINNÄYTETYÖ
Maaliskuu 2017
Sairaanhoitajakoulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
050 405 4816

Tekijä
Anni Piipponen

Nimeke
Seksuaalitietoa lukioikäisille
- Posteritukiolaisille seksuaalisuuden moninaisuudesta ja seksuaalioikeuksista
Toimeksiantaja
Joensuun kaupunki, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Tiivistelmä

Seksuaalisuus on ihmisen koko elämän ajan kehittyvä ominaisuus. Seksuaalisuuden moninaisuus näkyy erilaisina suuntautumisina sekä erilaisina kokemuksina omasta sukupuolesta. Ihmisen sukupuolen määrittäminen ei ole yksinkertaista, ja joskus ainoastaan henkilö itse tietää täysin oman sukupuolensa. Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä ovat yhteiskunnassa yleisiä ongelmia ja usein myös vaikeasti toisistaan erotettavia. Seksuaalioikeuksilla tuodaan lisää tasa-arvoa yhteiskuntaan ja lisätään ihmisten hyvinvointia.

Opinnäytetyön aiheena oli seksuaalitieto lukioikäisille. Opinnäytetyön tarkoituksena oli edistää lukioikäisten nuorten seksuaaliterveyttä. Tavoitteena opinnäytetyössä oli jakaa oikeaa ja ajankohtaista tietoa nuorille liittyen seksuaalisuuden moninaisuuteen ja seksuaalioikeuksiin. Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa posterituki, jossa on ydinasioita seksuaalisuudesta sekä tietoa siitä, mistä saa apua. Posterituki tuli Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajan ilmoitustaululle, jossa se on opiskelijoiden nähtävillä.

Opinnäytetyön tuotoksen hyödynnettävyys on mahdollista esimerkiksi ottamalla posterituki mukaan opetustilanteisiin. Posterituki voitaisiin myös jakaa käyttöön muille kouluille ja lukioille. Jatkokehittämismahdollisuuksina opinnäytetyöstä voisi esimerkiksi tehdä posterituki laajemmän opaslehtisen.

Kieli
suomi

Sivuja	25
Liitteet	2
Liitesivumäärä	2

Asiasanat
nuoret, seksuaalisuus, seksuaalinen häirintä, seksuaalioikeudet

THESIS
March 2017
Degree Programme in Nursing
Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 50 405 4816

Author
Anni Piipponen

Title
Information on Sexuality for Upper Secondary School Students - A Poster for Upper Secondary School Students on the Diversity of Sexuality and Sexual Rights

Commissioned by
City of Joensuu, school and student healthcare

Abstract

Sexuality is an attribute that develops throughout the entire human life. The diversity of sexuality is seen as different orientations as well as different experiences of one's gender. Defining gender is not simple and sometimes the person alone only knows his/her own gender. Sexual and gender abuse are common problems in society and often difficult to distinguish from each other. Sexual rights bring more equality to society and increase well-being of people.

The subject of this thesis was information on sexuality for upper secondary school students. The purpose of this thesis was to improve sexual health among upper secondary school students. The aim of this thesis was to provide correct and current information on the diversity of sexuality and sexual rights to adolescents. The thesis assignment was to produce a poster, which presents the main things related to sexuality and provides information on where to get help. The poster was placed on the notice board of the School Nurse at Joensuu Lyseo Upper Secondary School.

The poster is useful for example in teaching situations. The poster could also be distributed to other schools. Further development possibilities of the poster could be, for example, to create a more extensive information leaflet for adolescents.

Language	Pages	25
Finnish	Appendices	2
	Pages of Appendices	2

Keywords

adolescents, sexuality, sexual abuse, sexual rights

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Seksuaalisuus.....	6
2.1	Seksuaalisuuden kehittyminen	6
2.2	Nuoren seksuaalisuus	7
2.3	Seksuaalinen häirintä	9
3	Seksuaalisuuden moninaisuus	10
3.1	Sukupuolen määrittely	10
3.2	Seksuaalisen moninaisuuden kohtaaminen.....	11
3.3	Sukupuolinen häirintä	13
4	Seksuaalioikeudet.....	14
4.1	Seksuaalioikeuksien hyödyt.....	14
4.2	Nuorten seksuaalioikeudet	15
5	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä	15
6	Opinnäytetyön toteutus	16
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	16
6.2	Opinnäytetyön prosessi	17
6.3	Tiedonhaku	18
6.4	Posterin suunnittelu ja toteutus.....	18
6.5	Posterin arviointi	20
7	Pohdinta.....	20
7.1	Opinnäytetyön prosessin arviointi	20
7.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	22
7.3	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet....	23
	Lähteet.....	25

Liitteet

Liite 1 Oikeuksilla onneen! - poster

Liite 2 Toimeksiantosopimus

1 Johdanto

Seksuaalisuus kuuluu osaksi elämää. Jokaisen ihmisen oma seksuaalisuus on asia, johon toiset ihmiset eivät voi juurikaan vaikuttaa. Seksuaalisuus ei myöskään kuulu vain nuorille ja terveille, vaan se on kaikenikäisten ja kaikissa elämän eri tilanteissa olevien ihmisten ominaisuus. Seksuaalisuutta on pyritty säännöstelemään normein kautta historian. Vaikka tilanne on nykyisin menossa vähitellen paremmaksi, on eriarvoisuus esimerkiksi hetero- ja homoseksuaalien välillä edelleen nähtävissä. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 13 - 15.)

Bi- ja homoseksuaalisuus on osaltaan itsensä hyväksymistä. Yhteiskunnassa, jossa osittain nähdään edelleen homoseksuaalisuus negatiivisena asiana, omien tunteiden hyväksyminen homoseksuaalina voi olla vaikeaa. Oma seksuaalinen suuntautuminen tunnistetaan yleensä murrosiän aikana ennen aikuisikää. (Huttunen, Ansamaa, Apter, Brusila, Cacciatore, Emas, Ilmonen, Kajan, Kalilainen, Karjalainen, Kauppinen, Ketola, Kontula, Koponen, Kumpula, Leinonen, Lepola, Lukkarinen, Malinen, Nissinen, Oulasmaa, Paakkari, Pimenoff, Rautiainen, Rosenberg, Ruusuvaara, Sandnabba, Sironen, Venhola, Väisälä & Väättäinen 2006, 138.) Nuoren seksuaalisuus kehittyy kolmen eri näkökulman mukaan. Aluksi opetellaan tuntemaan omaa muuttuvaa kehoa, johon kuuluu yleensä masturbaatio. Toiseksi irrottaudutaan vanhemmista ja itsenäistytään muodostaen uudenlainen suhde vanhempiin. Kolmanneksi haetaan seksuaalisuutta kavereiden avulla. Kaveripiirissä muodostuu vähitellen seurustelusuhteita, jotka ovat opettelu myöhempää aikuisuuden seurustelua varten. (Aalberg & Siimes 2007, 97.)

Tämä opinnäytetyö tehdään toiminnallisena opinnäytetyönä. Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää lukioikäisten nuorten seksuaaliterveyttä. Tavoitteena opinnäytetyössä on jakaa oikeaa ja ajankohtaista tietoa nuorille liittyen seksuaalisuuden moninaisuuteen ja seksuaalioikeuksiin. Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa posterit, jossa on ydinasioita seksuaalisuudesta sekä tietoa siitä, mistä saa apua. Posterit on opinnäytetyön lopussa liitteessä 1. Opinnäytetyö tehdään toimeksiantona Joensuun kaupungin opiskelu- ja terveydenhuollolle, ja posterit

menee Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajan seinälle opiskelijoiden nähtäväksi.

2 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on yksi isoimmista osista ihmisen elämänkaarta. Se vaikuttaa ihmisen toimintaan ja käyttäytymiseen muita ihmisiä kohtaan. Seksuaalista viettiä kutsutaan libidoksi ja muiden viettien tavoin se säätelee ihmisen jokapäiväistä elämää ja käyttäytymistä, joskus jopa ihmisen omaa tahtoa vastaan. (Huttunen ym. 2006, 15.)

2.1 Seksuaalisuuden kehittyminen

Seksuaalisuus kehittyy koko ihmisen elämän ajan. Jo lapsena otetaan mallia omista vanhemmista nähtäessä heidän välisiään läheisiä fyysisiä kontakteja. Nämä läheisyyden mallit vaikuttavat siihen, kuinka itse koetaan oma seksuaalisuus nuorina ja aikuisina, sekä siihen, miten ollaan vuorovaikutuksessa oman kumppanin kanssa. (Huttunen ym. 2006, 18.)

Seksuaalisuuden kehityksen iso vaihe tapahtuu murrosiän eli puberteetin aikana ja sen jälkeen. Seksuaalisen identiteetin jäsentäminen kuuluu tähän vaiheeseen nuoren elämää. Oman seksuaalisen identiteetin löytyminen edellyttää, että nuori selviää puberteetista, jolloin muuttuva kehonkuva ja seksuaalisuus hämmentävät (Aho, Kotiranta-Ainamo, Pelander & Rinkkinen 2008, 12). Nuoruuteen kuuluu yleensä jonkinasteinen epävarmuus omasta seksuaalisuudesta. Nuori saattaa miettiä, onko hän normaali tai kelpaako hän sellaisena kuin on. Seksuaalisuuden kehittyessä nuoret alkavat näkemään itsensä seksuaalisina toimijoina, mikä liittyy siihen, kun fysiologisia muutoksia alkaa tapahtumaan nuoren kehossa. (Aaltonen 2006, 25.)

Aikuisuudessa seksuaalisuuden on yleisesti ajateltu olevan voimanlähde. Kulttuurissamme on näkemys, että seksuaalinen aktiivisuus on jonkinlainen merkki

hyvästä elämästä. Myös nuorille kaupitellaan seksuaalisuutta esimerkiksi tietynlaisen pukeutumisen avulla. Nuoret kypsyvät fyysisesti nykyisin nuorempina kuin ennen. Tämä on vaikuttanut siihen, että nuorten seksuaalinen aktiivisuus on myös aikaistunut. Puberteetin alkamisaika vaikuttaa sekä seksuaaliseen aktiivisuuteen että mielenterveyteen. (Kaltiala-Heino 2004, 62.)

Puberteetin alkaminen ja masennus on liitetty toisiinsa joillakin tasoilla. Murrosikä vaikuttaa nuoreen monella tavalla, kuten biologisesti, sosiaalisesti ja psykologisesti. Hormonaaliset muutokset, joita puberteetissa tapahtuu, voivat vaikuttaa mielialaan. Omaan muuttuvaan kehoon tottuminen ja uusien asioiden opettelu ovat psykologisesti ajateltuna haastavia nuorelle, ja tämä on riskitekijä masennuksen suhteen. Tytöt kypsyvät fyysisesti poikia aiemmin, joten heille voi tulla eteen tilanne, jossa pitäisi olla valmis kohtaamaan naisena olemisen haasteet ennen kuin siihen on psyykkisesti valmis. (Kaltiala-Heino 2004, 63.)

2.2 Nuoren seksuaalisuus

Nuoruus on ihmisen elämästä aikaa, jolloin ihminen kokee olevansa parhaimmillaan. Hän on nopea, voimakas ja kestää paremmin erilaisia olosuhteita kuin esimerkiksi pieni lapsi tai ikäihminen. Nuori osaa myös suunnitella ja järjeillä asioita eri tavoin kuin ennen. Nuoruudessa kuitenkin tapahtuu niin paljon muutoksia, sekä fyysisiä että henkisiä, että sen kuvaaminen tarkasti on vaikeaa. Nuoruuden kehitysvaihe on ristiriitainen ja täynnä erilaisia konflikteja. (Sinkkonen 2010, 40 - 41.)

Nuoruudessa tapahtuu itsenäistymistä monella tasolla. Nuori haluaa asettaa omat rajansa itse ja päättää omista asioistaan. Tämä itsenäistyminen on tarpeellinen vaihe nuoren elämässä. Hyvää ja turvallista itsenäistymistä edistävät kunnolliset kiintymyssuhteet vanhempiin. Ilman kiintymyssuhteita tai niiden kieltämisellä nuoren ei ole mahdollista itsenäistyä. Kiintymyssuhde on sellainen, jonka jokainen ihminen pyrkii säilyttämään koko elämän ajan. Ihmisen tärkeä perustarve on olla toisen ihmisen lähellä, mutta on tärkeää ymmärtää, ettei tämä tarve estä itsenäistymistä nuoruudessa. (Sinkkonen 2010, 92 - 93.)

Kun nuoruuden kehitysaika alkaa tulla päätökseensä, nuori on muodostanut oman arvomaailmansa. Nuoren arvot ja ajatusmallit voivat olla osin samoja tai samankaltaisia kuin vanhemmillaan, mutta useimmiten niitä on kuitenkin työstetty omanlaisiksi. Vanhemmat eivät ole enää ainoat, keiden arvomaailmaa nuori tarkkailee, vaan siihen vaikuttavat myös nuoren tuntemat muut aikuiset, ihanteet ja ikätoverit. (Kaltiala-Heino 2004, 61.)

Nuoruuteen liittyvä seksuaalisuus ei ole helppoa tai nuorelle itselleen helposti ymmärrettävää. Nyky-yhteiskunnassa seksin näkeminen jollakin muotoa tapahtuu yleensä nuorella jo silloin, kun hän ei vielä itse ajattele asioita. (Sinkkonen 2010, 109.) Kuitenkin vuonna 2015 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan lukioikäisten tyttöjen ja poikien tietämys seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista on hyvä. 60 prosenttia pojista ja 88 prosenttia tytöistä tietää esimerkiksi papilloomavirusrokotteen antamasta suojasta. Lukioikäisistä pojista 47 prosenttia ja tytöistä 51 prosenttia koki terveydenhoitajalla käynnin seksuaaliterveyteen liittyvissä asioissa helpoksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Nuoret aloittavat nykyisin vakituisen seurustelun noin 16 -18 ikävuoden tienoilla. Vuoden 2015 FINSEX- tutkimuksessa nuorista naisista noin 60 prosenttia ja nuorista miehistä noin 50 prosenttia kertoi olleensa ensimmäisen kerran yhdynnässä vakituisen seurustelukumppanin kanssa. 1960-luvulta lähtien seurustelun aloitusikä on laskenut, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, minkä ikäisenä nuori kokee ensimmäisen yhdyntänsä. (Väestöliitto 2015.)

Väestöliiton internetpalveluun tulleista nuorten seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä on tehty tutkimus, jolla kartoitettiin nuorten eniten kaipaamaa tietoa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Tutkimuksen aineistosta kolmannes koski seksuaalista toimintaa. Eniten nuoria huolestaa seksin tekeminen, seksin hyväksyttävyyys ja se, mikä on normaalia seksuaalisuutta. Toiseksi yleisin teema aineistossa oli mieheksi ja naiseksi kasvamiseen liittyvät asiat ja kolmanneksi raskauteen liittyvät kysymykset. Yhteistä internetpalvelussa esiintyneille kysymyksille oli se, että nuoret kaipaavat konkreettista ja yksityiskohtaista tietoa seksuaalisuudesta. (Rinkinen 2012, 124 - 125.)

2.3 Seksuaalinen häirintä

Seksuaalista häirintää on käytös, joka on jollakin tavalla seksuaalisesti virittynyttä ja sillä on tarkoitus saada huomiota tai loukata toista ihmistä. Seksuaalista häirintää voivat olla esimerkiksi pukeutumista tai ulkonäköä koskevat huomautukset, seksuaalisesti virittyneet tekstiviestit, kirjeet tai sähköpostit, sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet, fyysinen kosketus tai sukupuoliyhteyttä koskevat ehdotukset tai vaatimukset. Nuoret kokevat seksuaalisen häirinnän olevan yksipuolista ja ei-toivottua käytöstä, joka saa kohteensa tuntemaan olonsa noloksi tai häväistyksi. (Vilkka 2011, 35 - 36.)

Seksuaalinen häirintä on verrattavissa mihin tahansa suoraan väkivaltaan, sillä se loukkaa yksilön koskemattomuutta. Seksuaalinen häirintä on usein jatkuvaa ja aiheuttaa piinaavaa ahdistusta kohteelle. Jos häirintää ei saada loppumaan, se johtaa usein uhrin työpaikan tai koulun vaihtumiseen riippuen siitä, missä hän kokee seksuaalista häirintää. Henkinen väkivalta, jota seksuaalinen häirintä usein on, aiheuttaa itsetunnon huonontumista sekä oman hyvinvoinnin ja luottamuksen murenemista. Tämä johtaa siihen, että ihminen voi jäädä sairauslomalle, syrjäytyä työelämästä tai koulusta, siirtyä aiemmin eläkkeelle tai äärimmäisessä tapauksessa tehdä jopa itsemurhan. (Vilkka 2011, 100 - 101.)

Seksuaalisen häirinnän uhrin eivät usein kerro joutuneensa häirinnän kohteeksi, sillä seksuaalisesta häirinnästä johtuen koetaan useasti häpeän ja syyllisyyden tunteita. Lisäksi kertomista vähentää se, että reagoiminen seksuaalisen häirinnän uhrin auttamiseksi on usein vähäistä tai epäinhimillistä. Seksuaalisen häirinnän uhrilla ei ole kontrollia omasta tilanteestaan, ja häirinnän vaikutukset uhrin seksuaaliterveyteen voivat olla vakavatkin. (World Health Organization 2015, 36.)

Kouluyhteisöissä seksuaalinen häirintä on usein alaikäisten välillä tapahtuvaa häirintää, joka voi olla hyvinkin monimuotoista. Joissakin tapauksissa toisena osapuolena häirinnässä on opettaja. Tyypillisintä seksuaalista häirintää oppilaiden kesken on erilainen nimittely, joka on seksuaalisesti virittynyttä. Usein seksuaalinen häirintä alaikäisten välillä on itseasiassa sukupuolista häirintää, joka

vain tulkitaan liian kapeakatseisesti seksuaaliseksi häirinnäksi. (Vilkkä 2011, 40.)

Vuonna 2006 seksuaaliterveystietokilpailuna toteutetussa tietotestissä kysyttiin 8. luokkien oppilailta seksuaalisesta häirinnästä. 24 prosenttia tytöistä ja 16 prosenttia pojista kertoi kokeneensa joskus elämänsä aikana seksuaalista häirintää. Vasten tahtoa tapahtuneesta kehon intiimialueiden koskettelusta oli kokemusta kymmenesosalla sekä tytöistä että pojista. Varsinaiseen yhdyntään tai muunlaiseen yhdyntään verrattavissa olevaan seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottamista oli kohdannut kaksi prosenttia tytöistä ja neljä prosenttia pojista. (Kontula & Meriläinen 2007, 129.)

3 Seksuaalisuuden moninaisuus

Ihmiselle on luontaista jaotella eri asioita tiettyihin lokeroihin. Erilaisten ihmisten jaottelu on useimmiten turhaa ja palvelee vain tarvetta lokeroida asioita. Esimerkiksi ihmisten jakaminen kahteen ryhmään, homoihin ja heteroihin, ei anna oikeaa kuvaa nykymaailmasta, vaan antaa käsityksen ”hyvistä” ja ”huonoista” ihmisistä. Todellisuudessa ihmisellä on seksuaalisissa mielikuvissaan ja suuntautumisessaan monia eri vaihtoehtoja, ja tämä mielikuvien maailma voi olla monimuotoisuudessaan hyvinkin rikas. (Sinkkonen 2010, 118 - 119.)

3.1 Sukupuolen määrittely

Ihmisen biologinen sukupuoli on yleisemmin se, mihin kiinnitetään huomiota. Seksuaalisuudesta puhuttaessa biologinen sukupuoli voi kuitenkin jäädä toissijaiseksi, sillä sosiaalinen sukupuoli on yhä useammin se, mistä näkee, mitä sukupuolta ihminen on omassa seksuaalisuudessaan. Biologisen sukupuolen havainnoiminen on muutenkin yleensä jopa vaikeampaa kuin sosiaalisen, sillä useat biologisen sukupuolen tekijät eivät ole silmin nähtävissä. Biologinen sukupuoli määräytyy anatomisen ja hormonaalisen sukupuolen mukaan. (Vilkkä 2010, 17.)

Ihmisen sosiaalinen sukupuoli muodostuu monista elämän eri osa-alueista. Se on ihmisen kokemuksista, persoonasta, sosiaalisuudesta ja kulttuurista muodostunut tapa ilmaista omaa seksuaalisuuttaan. Nykyisin ei voida sanoa, että sukupuolia olisi vain kaksi, mies ja nainen, vaan sukupuolia on yhtä monta kuin on tapoja kokea oma sukupuolensa. Jokainen ihminen kokee oman sukupuolensa itsestään hyvältä tuntuvalla tavalla, ja sukupuolen muokkautuminen uudelleen elämän aikana on usein mahdollista. (Vilkkä 2010, 18.)

Sukupuolen määrittely ei onnistu vain katsomalla ihmisen biologista ja sosiaalista sukupuolta. Ihminen muodostaa oman sukupuolensa jokapäiväisistä tosiasioista, jotka toistuvat ja niitä tehdään yhä uudelleen. Ihmisellä on myös aistinen sukupuoli, joka muodostuu siitä, miten ihminen kokee kehollaan tämän maailman. Kokemukset ovat joko tiedostettuja tai tiedostamattomia. Yleisesti tiedostetuilla kokemuksilla on suurempi vaikutus siihen, kuinka ihminen määrittelee sukupuolensa. (Vilkkä 2010, 23 - 24.)

Ihminen voi olla sukupuoleltaan moninainen monin tavoin. Kehollisesti sukupuoleltaan moninaista ihmistä kutsutaan intersukupuoliseksi, kun taas transvestiitti kokee tärkeäksi oman naisellisuutensa ja miehisyytensä ilmaisemisen. Sukupuolen moninaisuus näkyy kehon, kulttuurin, identiteetin ja tyylin eroissa jokaisen ihmisen määrittäessä oman sukupuolensa yksilöllisesti. (Transtukipiste 2017.)

3.2 Seksuaalisen moninaisuuden kohtaaminen

Jokainen ihminen toivoo muiden kunnioittavan hänen tapaansa kokea oma sukupuolensa ja seksuaalisuutensa. Henkilön identiteetti on jokaisella erilainen eikä kohtaamisissa pitäisi muodostaa liian helposti stereotyyppistä kuvaa toisesta ihmisestä. Ihmisen kohtaaminen omana persoonanaan auttaa häntä tuomaan esille itsensä paremmin. Henkilön kokema tunne omasta sukupuolestaan ja se, kuinka toinen ihminen näkee hänet, eivät välttämättä kohtaa. (Vilkkä 2010, 85 - 86.)

Sukupuolen päättelemisen ulkoisista merkeistä ei aina anna oikeaa kuvaa siitä, kuinka ihminen kokee itsensä. Tämän vuoksi kohtaamisen tulee tapahtua niin, ettei keskity katsomaan henkilön sukupuolta vaan hänen persoonaansa. Tällöin seksuaalisuuden määrittely ei tapahdu kohtaamisessa sukupuolen perusteella, vaan ihmisen antaman kokonaiskuvan ansiosta. Persoonan kohtaaminen tarkoittaa ihmisen kohtaamista kehollisena, mikä antaa henkilölle mahdollisuuden määrittellä itse oma sukupuolensa ja seksuaalisuutensa. (Vilkkä 2010, 86 - 88.)

Ihminen ei kykene valitsemaan omaa seksuaalista suuntautumistaan. Suuntautuminen on asia, johon ei pysty vaikuttamaan omalla tahdollaan. Vaikka seksuaalinen suuntautuminen on vahvasti seksuaalisuuteen kytköksissä, se voi joillakin ihmisillä olla muutakin kuin seksuaali-identiteettiin liittyvä ominaisuus. Homoseksuaalinen voi esimerkiksi kokea oman seksuaalisuutensa liittyvän hänen sosiaaliseen identiteettiinsä. Seksi tai seksuaalisuus eivät ole suurin ero seksuaalivähemmistöjen ja heterojen välillä, vaan isoimman eron muodostaa yhteiskunnan suhtautuminen hetero- ja homoseksuaalisiin suhteisiin. (Seta 2016.)

Yhteiskunnassa pidetään heteroutta normaalina ihmisyyteen kuuluvana asiana. Kun heteroudesta on tehty normi, se muuttaa ajatukset homoudesta tai muusta heteroseksuaalisuudesta eroavasta seksuaalisuudesta negatiivisiksi ja varautuneiksi. Onneksi näitä normeja voidaan muuttaa. Muuttamisen aikaansaamiseksi tarvitaan ymmärrystä siitä, kuinka normit rajoittavat kaikkien elämää turhaan. (Seta 2016.)

Ympäristöllä on vaikutusta siihen, koetaanko omana itsenä oleminen turvallisenä ja uskalletaanko omasta seksuaalisuudesta puhua. Hyvässä ympäristössä opitaan myös hyväksymään itsemme omanlaisena persoonana. Kouluyhteisöissä kavereiden epäily homoseksuaalisuudesta tai asiasta kertominen voi aiheuttaa syrjintää tai kiusaamista. Vaikein asia seksuaalivähemmistöihin kuuluville nuorille on kuitenkin se, jos asiaa ei huomioida millään tavoin opetuksessa tai kouluympäristössä muutenkaan. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012.)

3.3 Sukupuolinen häirintä

Sukupuolinen häirintä koskettaa aina jollakin tavalla ihmisen sukupuolta ja on ei-toivottua sekä yksipuolista. Sukupuolinen häirintä voi olla osa seksuaalista häirintää, mutta ihmisen sukupuolta loukkaavaa käytöstä on myös ilman seksuaalista virittyneisyyttä. Väitöskirjassa nuoret ovat myös määritelleet sukupuoliseksi häirinnäksi asioita, joista osa määritellään pahemmaksi kuin häirintä, kuten painostus seksiin, raiskaus tai inesti. (Aaltonen 2006, 33, 141).

Nuoret tytöt sukupuolisen häirinnän kohteena nostaa pintaan ajatuksia käyttäytymismalleista, jotka tyttöjen oletetaan osaavan. Paljastavasti pukeutuminen tai itsensä juominen humalaan nostaa riskiä joutua sukupuolisen häirinnän kohteeksi. Nuoret selviävät tilanteista omasta mielestään hyvin tai jos eivät selviä, he pitävät tällaista henkilöä heikkona. Nuoret tytöt joutuvat kyseenalaisten ehdotusten ja vääränlaisten koskettelujen kohteeksi usein, mutta kertovat torjuvansa nämä lähes rutiininomaisesti. Pojat puolestaan eivät koe joutuvansa tällaisen kohtelun uhreiksi, vaan kokevat olevansa niiden ulottumattomissa. (Aaltonen 2006, 420 - 421.)

Sukupuolista häirintää voi tapahtua myös seksuaalisen häirinnän avulla. Tällaista häirintää ovat esimerkiksi seksuaalisesti virittyneet teksti- tai sähköpostiviestit, jotka selkeästi viittaavat vastaanottajan sukupuoleen eli jos hän on esimerkiksi transsukupuolinen. Ihminen voi myös tarkoituksellisesti korostaa omaa naiseuttaan tai mieheyttään, jolloin sukupuolista häirintää on, jos seksuaalisesti virittynyt viesti kohdistetaan loukkauksena tätä korostettua sukupuolta kohtaan. (Vilka 2011, 50.)

Häirintä voi olla myös fyysisiä rajoja loukkaavaa, jolloin se tarkoittaa koskettamista, lähentelyä tai käsiksi käymistä. Fyysisen häirintä voi täyttää myös seksuaalirikoksen merkit, jolloin kyse on usein raiskauksesta tai sen yrityksestä. Nuoret tytöt sietävät usein oman ikäistensä poikien fyysistä häirintää ajatellen sen olevan normaalia poikien käyttäytymistä. Sukupuolivähemmistöt tai esimerkiksi eri uskontoon kuuluvat nuoret kokevat myös fyysistä häirintää. Islaminuskoisilta tytöiltä saatetaan viedä huivi pois päästä, mikä jo täyttää fyysisen sukupuolisen häirinnän merkit. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

4 Seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet koskettavat seksuaalisuuteen liittyviä elämänalueita. Seksuaalioikeuksille ei ole olemassa vain yhtä määritelmää, vaan eri järjestöt ovat tehneet omat määritelmänsä seksuaalioikeuksista. Seksuaalioikeudet painottuvat kuitenkin jokaisen oikeuteen omaan yksityisyyteen, tasa-arvoon ja oikeuteen saada oikeaa tietoa seksuaalisuudesta. (Väestöliitto 2016.)

4.1 Seksuaalioikeuksien hyödyt

Seksuaalioikeuksien avulla säästetään ihmishenkiä. Raskausaikana ja synnytyksessä tapahtuvat komplikaatiot ovat yksi yleisimmistä kuolinsyistä kehittyvässä maissa. Myös hiv on edelleen sairaus, johon kuolee vuosittain yli miljoona ihmistä. Näitä asioita voidaan seksuaalioikeuksien takaamisella parantaa, sillä iso osa näistä kuolemista pystytään ehkäisemään seksuaalikasvatuksen ja paremman seksuaaliterveydenhoidon avulla. (Ilmonen & Korhonen 2015, 4.)

Naisten ja miesten välinen epätasa-arvo on yleensä haitaksi etenkin naisille. Naisilla on vähemmän valtaa työelämässä, mikä lisää epätasa-arvoa ja tätä kautta köyhyyttä ja estää ihmisoikeuksien toteutumista. Seksuaalioikeuksilla edistetään yhteiskunnan kehitystä, vähennetään köyhyyttä ja autetaan ihmisoikeuksien toteutumista laajemmin. Saada oikeus päättää omasta kehostaan, avioitumisestaan ja perheestään, tuo lähemmäksi mahdollisuuden tasa-arvoiseen elämään. (Ilmonen & Korhonen 2015, 4.)

Seksuaalioikeudet tukevat muiden ihmisoikeuksien toteutumista. Ilman seksuaalioikeuksia muut oikeudet eivät voi kunnolla täytyä. Tämä toimii myös toisinpäin, sillä ilman muita ihmisoikeuksia eivät myöskään seksuaalioikeudet pysty toteutumaan. Esimerkiksi teini-iässä raskaaksi tulevat tytöt joutuvat useimmiten lopettamaan koulunkäynnin, mikä vaikeuttaa heidän työpaikan saamisen mahdollisuuttaan. Teiniraskaudet johtuvat monesti myös ehkäisyn puuttumisesta, joten ehkäisyn saaminen nuorille on tärkeää. Jos ehkäisyä ei ole saatavilla, se saattaa johtaa raskauteen ja joissakin maissa vaaralliseen aborttiin, jos abortti

on lailla kielletty. Tämä taas voi johtaa nuoren kuolemaan tai vakaviin komplikaatioihin. (Ilmonen & Korhonen 2015, 6.)

4.2 Nuorten seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet koskevat myös nuoria, ja niistä pitäisi muistaa kertoa nuorille viimeistään siinä vaiheessa, kun nuori alkaa kiinnostua seksuaalisuudesta ja seksiin liittyvistä asioista. Jokainen tekee omat päätöksensä seksuaalikäyttämistään, ja jokaisella on vastuu omista teoistaan. Viisitoista vuotta täyttänyt henkilö on myös rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan. (Aho ym. 2008, 29.)

Nuorten tarve asianmukaiselle ja luotettavalle tiedolle seksuaalisuuteen liittyen on lisääntynyt entisestään nyky-yhteiskunnassa vallitsevan sosiaalisen median vuoksi. Seksiin liittyviä viestejä tulee joka puolelta, ja nuoret ovat luonnostaan uteliaita, mikä johtaa asioiden tutkimiseen ja tiedon etsimiseen lähteistä, jotka eivät välttämättä ole luotettavia. Esimerkiksi porno luo monesti nuorille paineita siitä, miltä pitää näyttää tai miten toimia kumppanin kanssa. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Nuorten seksuaalioikeudet on luotu erillisoikeuksiksi muistuttamaan siitä, että jokaisella nuorella on oikeus saada hyvää huolenpitoa osakseen. Alle 18-vuotiaiden erityisoikeudet on otettu osaksi kansainvälistä järjestelmää vuonna 1989, jolloin tehtiin lasten oikeuksien sopimus. Nuoret ovat luonteeltaan joustavampia ja helpommin taivuteltavissa, joten he ovat myös haavoittuvaisempia. Puolet seksuaalisen hyväksikäytön uhreista ovat 15-vuotiaita tyttöjä tai sitäkin nuorempia. (Nazarenko 2011, 10 - 11.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tehtävä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on edistää lukioikäisten nuorten seksuaaliterveyttä. Tavoitteena opinnäytetyössä on jakaa oikeaa ja ajankohtaista tietoa nuorille liittyen seksuaalisuuden moninaisuuteen ja seksuaalioikeuksiin. Opin-

näytetyön tehtävänä on tuottaa posteri, jossa on ydinasioita seksuaalisuudesta sekä tietoa siitä, mistä saa apua.

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Sen tarkoituksena on tehdä tuotos, josta on jotain hyötyä työelämässä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä opiskelija tekee tuotoksen, joka toimii yleensä ohjeistuksena käytännön työelämän toiminnalle. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla ohjeistus, opastus tai esimerkiksi jokin tapahtuma. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tehtävänä luoda kokonaisuus, josta näkee tavoitteena olleet asiat. Tämä piirre on yhteinen kaikissa toiminnallisissa opinnäytetyöissä riippumatta siitä, mikä opinnäytetyön tuotos tai toiminnallinen osuus on. Tuotosta mietittäessä on hyvä ajatella kohderyhmää ja pohtia, millainen tuotos palvelee kohderyhmää parhaiten. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51 - 52.) Tässä opinnäytetyössä kohderyhmänä oli lukioikäiset ja tuotoksena posteri, joka tulee esille terveydenhoitajan ilmoitustaululle. Posteri palvelee opiskelijoita paremmin kuin esimerkiksi opaslehtinen, sillä posteri on koko ajan nähtävillä ja se on helposti luettavissa.

Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla toteutettu projektina. Projekti voi olla osa isompaa hanketta tai se voi kohdistua kertaluontoiseen tuotokseen. Onnistuakseen projektia täytyy seurata ja valvoa tarkasti. Projektiin kuuluvat myös väliraportit, joissa projektin eteneminen tarkistetaan ja tarvittaessa saadaan lisää ohjausta projektin toteuttamiseen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 48 - 49.) Tämä opinnäytetyö tehtiin projekti-mallin mukaan. Tuotoksena oli kertaluontoinen posteri, jonka tarkoituksena oli antaa Joensuun lyseon lukion opiskelijoille lisää tietoa seksuaalisuudesta ja siitä, mistä saa lisää tietoa eri seksuaalisuuden asioihin liittyen.

6.2 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin syksyllä 2016. Elokuussa 2016 osallistuttiin opinnäytetyöinfoon, josta työn tekeminen lähti liikkeelle. Elokuussa opinnäytetyön aikataulu suunniteltiin siten, että työ olisi valmis keväällä 2017. Muiden opiskelijoiden nopeammista aikatauluista koettiin olevan hyötyä, sillä pienryhmäohjauksissa saatiin useasti hyödyllisiä vinkkejä työn jatkamiseen.

Opinnäytetyön aiheen valinta oli helppoa, sillä aiheen haluttiin liittyvän nuoriin. Tiedon jakaminen seksuaalisuudesta nuorille koettiin tärkeäksi aiheeksi, joten se nousi aihelistalta nopeasti mieluisimmaksi. Opinnäytetyön toivottiin myös olevan toiminnallinen. Syksyn jälkeen aihe oli kokonaan selvillä ja toimeksiantajaan oltiin yhteydessä ensimmäisen kerran.

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin rauhassa. Kirjastosta lainattiin aiheeseen liittyviä kirjoja ja aikaa käytettiin lukemiseen sekä miellekarttojen tekemiseen. Marraskuun alussa oltiin yhteydessä Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajaan, josta tuli opinnäytetyön yhteyshenkilö. Opinnäytetyön toimeksiantaja vaihtui, ja lopulliseksi toimeksiantajaksi tuli Joensuun kaupungin koulu- ja opiskelija-terveydenhuolto. Yhteistyö Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajan sekä toimeksiantajan kanssa sujui koko prosessin ajan hyvin, ja yhteydenpito oli aktiivista.

Tammikuussa 2017 tehtiin opinnäytetyön kirjallista osuutta ja luonnosteltiin posteria. Posterin ensimmäisestä versiosta pyydettiin palautetta lukion terveydenhoitajalta, jotta saataisiin kehitysideoita posteriin. Helmikuun alussa posterista oli tehty neljä eri väri vaihtoehtoa, jotka vietiin Joensuun lyseon lukiolle terveydenhoitajan huoneen seinälle, jotta opiskelijat saivat päättää heidän mielestään mielenkiintoisimman posterin lopulliseksi versioksi. Helmikuussa kirjoitettiin opinnäytetyön teoriapohja valmiiksi ja osallistuttiin maaliskuun alussa opinnäytetyöseminaariin.

6.3 Tiedonhaku

Opinnäytetyön tiedonhaku aloitettiin tekemällä erilaisia internethakuja. Lähteitä haettiin sanoilla seksuaalisuus, nuoret, seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä sekä seksuaalioikeudet. Näiden sanojen yhdistelmillä saatiin paljon erilaisia tuloksia, joista aloitettiin karsimaan pois vanhentunutta tai muuten kelpaamatonta materiaalia. Lähteitä etsittiin myös käytettyjen lähteiden lähdeluetteloista, joista löydettiin myös hyviä lähteitä työhön.

Tärkeimmiksi lähteiksi muodostuivat kirjastosta lainatut kirjat. Niitä selaamalla ja lukemalla saatiin eniten tietoa aiheesta ja pystyttiin kirjoittamaan opinnäytetyötä sujuvasti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut olivat myös lähteenä tärkeässä osassa. THL:n internetsivuilta saatiin käyttöön kouluterveyskysely vuodelta 2015. Kirjastosta apua tiedonhakuun saatiin myös kirjaston henkilökunnalta.

Väestöliiton tekemät tutkimukset olivat myös hyödyllisiä opinnäytetyöhön. Tutkimuksista saatiin luotettavaa ja ajankohtaista tietoa liittyen suomalaisten seksuaalisuuteen ja sen kehitykseen. Väestöliiton eri oppaista ja hanketutkimuksista tiedon hakeminen oli nopeaa selkeyden ja luotettavuuden ansiosta.

6.4 Posterin suunnittelu ja toteutus

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin posterina (liite 1). Päätös posterin tekemisestä tehtiin yhdessä Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajan kanssa marraskuussa 2016. Posterin toteutusmuodoltaan sopivin, kun kohderyhmänä ovat lukioikäiset, sillä se on helposti luettavissa ja nähtävissä opiskelijoille.

Posteriin lukion terveydenhoitaja halusi tulevan tietoa siitä, mistä nuori voi pyytää ja hakea apua asioissa, jotka liittyvät seksuaalisuuteen. Posteria hahmoteltiin aluksi paperille ja siihen tehtiin tietoiskuja seksuaalisuuden moninaisuudesta ja seksuaalioikeuksista. Lukion terveydenhoitajan toiveet mielessä pitäen posteria muokattiin useita kertoja ja luonnoksista lähetettiin aina sähköpostia

terveydenhoitajalle. Posterin kooksi päätettiin A3, koska silloin se mahtuu parhaiten terveydenhoitajan ilmoitustaululle.

Aluksi posteria luonnosteltiin vihkoon ja erilliselle paperille. Posterin kuvioita tai värimaailmaa ei alussa mietitty liikaa, vaan luonnostelussa keskityttiin tekstien kirjoittamiseen niin, ettei posteriksi olisi liian täynnä. Kun tekstit olivat saatu muokattua haluttuun muotoon, alettiin tekemään posterista visuaalisesti mielenkiintoisen näköistä.

Posterin mielenkiintoisuutta ja sen kertomaa asiaa pystytään korostamaan käyttämällä teemaan sopivia värejä. Posterin houkuttelevuuteen voidaan vaikuttaa pienilläkin asioilla. Tekstin ja kuvan sommittelulla on paljon vaikutusta posterin mielenkiintoisuuteen. (Tiedeposteri 2010.) Posterista tehtiin muutama eri väri vaihtoehto, josta opiskelijat äänestivät mieluisimman. Teksti ja kuva aseteltiin posteriin niin, että kuva on posterissa taustana ja teksti sen päällä.

Posterissa yhdistetään kuvia ja sanoja. Posterin ulkomuodosta pyritään tekemään lukijan mielenkiintoa herättävä ja lukemaan houkutteleva. Tyypillistä postereille on, että se tehdään usein kunnioittamalla sen kertoman sanoman erityispiirteitä tai luonteenomaisia seikkoja. Posterin sisältämän tekstin tulee olla helposti luettavaa ja loogisesti etenevää. (Tiedeposteri 2010.) Posteriin löydettiin kuva Pixabay-sivustolta, missä on tekijänoikeusvapaita kuvia. Teksti kirjoitettiin lukioikäisille sopivaksi ja tarpeeksi tiivistä, ettei posteriksi tullut liian täyden näköiseksi.

Varsinaisen posterin tekeminen onnistui tietokoneella olevalla Publisher-ohjelmalla, jolla pystyy tekemään erilaisia kirjallisia tuotoksia. Erilaiset luonnosversiot lähetettiin ohjaajille sekä terveydenhoitajalle ja lopulta posterista tehtiin neljä eri väri vaihtoehtoa. Nämä vaihtoehdot vietiin Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajan huoneen seinälle, josta opiskelijat saivat päättää heidän mielestään mielenkiintoisimman vaihtoehdon lopulliseksi versioksi. Lopullinen versio painatettiin Lasermedialla, jonka jälkeen posteriksi vietiin terveydenhoitajalle.

6.5 Posterin arviointi

Posterin luonnonversiosta tehtiin neljä eri väri vaihtoehtoa, joista opiskelijat äänestivät heidän mielestään parhaimman posterin. Väri vaihtoehtoina olivat vaaleanpunainen, harmaa, keltainen ja vihreä. Kahden viikon aikana ääniä poste-reille tuli yhteensä viisitoista, joista suurin osa meni vaaleanpunaiselle vaihto-ehdolle. Vaaleanpunainen posterin sai annetuista äänistä 67 prosenttia, harmaa 13 prosenttia, keltainen 13 prosenttia ja vihreä seitsemän prosenttia.

Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajan mukaan posterin oli sopiva siihen tehtävään, mihin se oli tarkoitettu eikä posterissa ollut liikaa tekstiä. Terveydenhoitaja piti hyvänä asiana useampaa internetlinkkiä, jotka ovat opiskelijoiden käytössä. Terveydenhoitajan neuvoja kuunneltiin posterin luonnosteluvaiheissa, sillä posterin tulisi olemaan hänen seinällään ja käytettävissään. Tavoite, joka posterille oli asetettu, toteutui hyvin. Posterin antaa tietoa seksuaalioikeuksista, ja se sisältää internetlinkit, joiden kautta opiskelijat saavat halutessaan lisätietoa. Posterin kiinnittää värityksellään lukijan huomion, ja väritys on myös aiheeseen sopiva.

7 Pohdinta

7.1 Opinnäytetyön prosessin arviointi

Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää lukioikäisten nuorten seksuaaliterveyttä. Tavoitteena opinnäytetyössä on jakaa oikeaa ja ajankohtaista tietoa nuorille liittyen seksuaalisuuden moninaisuuteen ja seksuaalioikeuksiin. Opinnäytetyön tehtävänä on tuottaa posterin, jossa on ydinasioita seksuaalisuudesta sekä tietoa siitä, mistä saa apua.

Opinnäytetyön prosessi on pitkä ja paljon aikaa sekä keskittymistä vaativa työ. Opinnäytetyötä kirjoittaessa huomaa oman henkisen kasvun sekä sen, miten kriittiseksi tulee omalle tekstilleen. Prosessin aikana tuli hetkiä, jolloin ei tiennyt miten jatkaa tai mitä tehdä seuraavaksi. Näissä tilanteissa saatiin apua ohjaajil-

ta tai Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajalta. Ohjeiden avulla opinnäytetyön eteneminen jatkui nopeasti suunnitelmien mukaan.

Opinnäytetyön aihe ei ollut helppo. Tietoperustaa aiheeseen löydettiin, mutta luotettavan tiedon löytäminen ja tiedon tarkka rajaaminen ei ollut aina helppoa. Seksuaalisuus on käsitteenä niin monimuotoinen, että aiheen rajaaminen oli ehdottoman tärkeää. Lisäksi oma suhtautuminen seksuaalisuuteen pitää olla kypsää, että voi kirjoittaa aiheesta. Seksuaalisuudesta kirjoittaessa oikeiden käsitteiden ja termien käyttäminen on tärkeää, että asiat pysyvät ymmärrettävinä.

Nuorille on tärkeää saada lisää tietoa seksuaalioikeuksista ja seksuaalisuudesta. Oikean tiedon avulla pystytään tekemään päätöksiä seksiin liittyvissä asioissa. Tiedon avulla voidaan rajata omaa seksuaalisuutta ja auttaa tekemään itsenäisiä valintoja. (Ilmonen & Korhonen 2015, 18.) Tämän opinnäytetyön tuotoksena oleva posterin on apuväline nuorille oikean tiedon löytämiseen. Posterin avulla kynnyks juttella seksuaalisuuteen liittyvistä asioista madaltuu ja nuoret saavat lisää itseluottamusta mennä juttelemaan esimerkiksi terveydenhoitajalle.

Prosessin loppuvaiheilla opinnäytetyön viimeistely ja opinnäytetyöseminaariin valmistautuminen vei paljon aikaa. Opinnäytetyön viimeistely ei ollut aivan valmis seminaariin mennessä, mutta isoimmat ja tärkeimmät asiat olivat valmiina. Posterista saatiin seminaariin mukaan A4-kokoinen tulostusversio. Seminaarista haettiin vielä palautetta opinnäytetyöstä ja mahdollisia kehitysideoita, joita opinnäytetyöhön voisi vielä tehdä ennen sen lähettämistä arvioitavaksi.

Tavoitteet opinnäytetyössä täytyivät hyvin. Posterin sisältämä tieto seksuaalisuudesta on ajankohtaista ja luotettavaa, mikä täyttää asetetun tavoitteen. Lisäksi posterissa on useampi linkki lisätietoa varten asiasta kiinnostuville opiskelijoille. Opinnäytetyön tarkoitus täyttyi myös posterin avulla, mutta seksuaaliterveyden edistäminen olisi onnistunut hieman paremmin esimerkiksi oppitunnin pitämällä opiskelijoille.

7.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tieteellinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävä silloin, kun se on tehty noudattamalla hyvää tieteellistä käytäntöä. Etiikan näkökulmasta hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia ovat esimerkiksi lähdekriittisyys, tiedeyhteisön toimintatavat, muiden tutkijoiden tekemän työn kunnioittaminen ja osapuolten oikeuksien sopiminen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyössä pyrittiin löytämään luotettavin ja ajankohtaisin tieto sekä käyttämään lähteitä monipuolisesti. Opinnäytetyö kirjoitettiin Karelia- ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeiden mukaisesti ja niitä seuraten.

Plagiointi tarkoittaa jonkun toisen mielipiteen esittämistä omanaan. Plagiointia voi olla tutkimustuloksen, käsikirjoituksen tai jonkin muun tekstin tai sen osan esittäminen omanaan joko suorana lainauksena tai mukaillen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 9.) Opinnäytetyössä käytetyt lähteet merkittiin sekä tekstiin että lähdeluetteloon. Lähteissä esiintynyt teksti kirjoitettiin omin sanoin ja tiivistetyssä muodossa.

Kirjoittaessa opinnäytetyötä täytyy osata kriittisesti tutkia lähteitään ja etsiä ajankohtaisin sekä luotettavin tieto aiheesta. Monella alalla tutkimustietoa tulee jatkuvasti lisää samoista aiheista, joten uusimman tiedon etsiminen on tärkeää. Lähteen luotettavuutta voi arvioida tarkastelemalla lähteen kirjoituksen tyyliä ja vivahteita. Näistä selviää usein myös se, onko teksti kirjoittajan oma mielipide vai neutraalia faktatietoa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 72 - 73.)

Lähteitä etsittäessä kiinnitettiin huomiota lähteen julkaisuvuoteen, julkaisupaikkaan ja kirjoituksen tyyliin. Lähdekriittisyys kasvoi kirjoittamisen aikana, ja jotkut lähteet jäivät pois lopullisesta opinnäytetyöstä. Opinnäytetyön aiheesta löytyi hyvin paljon erilaista tietoa, joten lähteiden tutkiminen tarkkaan oli tärkeää. Myöskään uusimman tiedon löytäminen ei aina ollut helppoa, mutta siihen pyrittiin. Joissakin hieman vanhemmissa lähteissä ollut tieto koettiin niin hyväksi ja paikkansa pitäväksi edelleen, että se otettiin mukaan opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyön eettisyyttä lisää se, että opiskelijoiden mielipidettä kysyttiin posteria tehdessä. Opiskelijat saivat päättää mielenkiintoisimman posterivaihtoeh-

don, mikä tekee posterista luotettavamman. Palautteen saaminen kohderyhmältä on tärkeää opinnäytetyön luotettavuuden kannalta. Opinnäytetyön luotettavuus olisi kasvanut, jos palautetta oltaisiin saatu kohderyhmältä muutenkin kuin äänestämisen muodossa. Esimerkiksi palautelomakkeen jakaminen opiskelijoille posterista olisi tuonut opiskelijoiden mielipiteen selkeämmin esille.

Viimeisen kahdensadan vuoden aikana seksuaalisuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Tämä on johtanut siihen, että puhettavat ja tilanteet sekä paikat, joissa seksuaalisuudesta voidaan puhua, ovat muuttuneet. Muutos on tuonut eri seksuaalivähemmistöjen seksuaalisuutta näkyvämmäksi, ja nykyisin seksuaalivähemmistöt elävät vuorovaikutuksessa kaiken muun yhteiskunnan elämän kanssa. (Vilkkä 2010, 151.) Opinnäytetyön eettisyyttä lisää se, että siinä käydään läpi monenlaisia seksuaalisuuden asioita ja muotoja, eikä se keskity vain yhteen asiaan. Seksuaalivähemmistöjen tuleminen näkyvämmäksi yhteiskunnassa tekee opinnäytetyöstä ajankohtaisen, ja sitä kautta sen luotettavuus lisääntyy.

7.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet

Opinnäytetyön tuotosta eli posteria voidaan hyödyntää käyttämällä sitä eri tiloissa ja esimerkiksi opetustilanteissa mukana. Posterit tulevat olemaan lukion terveydenhoitajan huoneen seinällä, missä se on opiskelijoiden nähtävillä aina, kun he käyvät terveydenhoitajan luona. Posterit lähetettiin myös sähköisenä versiona Joensuun lyseon lukion terveydenhoitajalle, jolloin siitä on mahdollista tehdä pienempiä kopioita tarvittaessa.

Posterin jakaminen kopioiden avulla mahdollistaisi sen, että posteria voidaan antaa käyttöön muillekin kouluille ja lukioille. Posterin sisältämä teksti soveltuu kaikille nuorille heidän koulupaikastaan riippumatta. Myös yläkouluikäiset nuoret voisivat hyötyä posterista opetustilanteissa tai itsenäisesti luettuna.

Opinnäytetyön tietoperusta on laadultaan sellaista, ettei tieto ole vanhenemassa heti. Näin ollen posterin ja opinnäytetyön hyödynnettävyys jatkuu pidempään. Posteriin tulleet internetlinkit ovat myös sellaisia, että niiden kautta voidaan löy-

tää lisää luotettavaa tietoa aiheesta. Jatkokehittämismahdollisuuksina opinnäytetyölle on esimerkiksi posterista laajemman opaslehtisen tekeminen, jota voitaisiin jakaa opiskelijoille. Posterit ovat itsessäänkin jo hyviä, sillä niiden jatkuvuus on pitkä ja ne jakavat tietoa monille opiskelijoille.

Lähteet

- Aalberg, V. Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Aaltonen, A. 2006. Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.
- Aho, T. Kotiranta-Ainamo, A. Pelander, A. & Rinkkinen, T. 2008. Nuoruus ja seksuaalisuus. Teoksessa Alkio, P (toim.). Puhutaan seksuaalisuudesta – Nuori vastaanotolla. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 12-39.
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2010. Puhutaan seksuaalisuudesta. Helsinki: Kirjapaja.
- Huttunen, M., Ansamaa, O., Apter, D., Brusila, P., Cacciatore, R., Emas, T., Ilmonen, T., Kajan, M., Kalilainen, P., Karjalainen, L., Kauppinen, J., Ketola, T., Kontula, O., Koponen, H., Kumpula, S., Leinonen, E., Lepola, U., Lukkarinen, O., Malinen, V., Nissinen, J., Oulasmaa, M., Paakkari, I., Pimenoff, V., Rautiainen, H., Rosenberg, L., Ruusuvaaara, L., Sandnabba, K., Sironen, M., Venhola, M., Väisälä, L. & Väättäinen, M. 2006. Seksuaalisuuden monet kasvot. Teoksessa Apter, D. Väisälä, L. Kaimola, K (toim.). Seksuaalisuus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 15-19.
- Ilmonen, K. & Korhonen, E. 2015. Seksuaalioikeudet. Helsinki: Väestöliitto.
- Kaltiala-Heino, R. 2004. Seksuaalisuus ja mielenterveys nuoruusiässä. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M (toim.). Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 61 - 69.
- Kontula, O. & Meriläinen, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2016. Opinnäytetyöohje. 14.2.2017.
- Nazarenko, S. 2011. Mun elämä- mun valinta. Helsinki: Väestöliitto.
- Rinkinen, T. 2012. Nuorten kysymyksiä seksuaaliterveydestä Väestöliiton internetpalvelussa. Helsinki: Hansaprint Oy.
- Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY.
- Seta. 2016. Seksuaalinen suuntautuminen. <http://seta.fi/seksuaalinen-suuntautuminen>. 14.2.2017.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. <https://www.thl.fi/documents/10531/124365/Opas%202012%2021.pdf>. 14.2.2017.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Kouluterveyskysely. Seksuaaliterveyteen liittyvät taulukot vuosilta 2000/2001- 2015. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntija-tyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/seksuaaliterveys>. 6.12.2016.
- Tiedeposteri. 2010. Tiedeviestintä. <https://tiedeposteri.wordpress.com/>. 14.2.2017.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf 6.12.2016.

- Transtukipiste. 2017. Tietoa sukupuolesta. <http://transtukipiste.fi/mika-on-transtukipiste/>. 14.2.2017.
- Vilka, H. 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilka, H. 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Väestöliitto. 2015. Suomalaisten seksuaalisuus FINSEX- tutkimushanke. Miten seksielämän aloittaminen on muuttunut?
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suomalaisten-seksuaalisuus-finse/finsex-seksielaman-aloittaminen/. 14.2.2017.
- Väestöliitto. 2016. Seksuaalioikeudet.
<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>. 9.12.2016.
- World Health Organization. 2015. Sexual health, human rights and the law. Sveitsi: WHO Document Production services.

Oikeuksilla onneen!

Seksuaalinen suuntautuminen on ominaisuus, josta saa nauttia!

Kysele, kuuntele ja ihmettele seksuaalisuuteen liittyviä asioita.

Halutessasi voit vaikuttaa tai osallistua seksuaaliseen päätöksentekoon.

Suojele itseäsi, äläkä suostu asioihin, joita et halua tehdä.

Sinä päätät omasta seksuaalisuudestasi eikä sinun tarvitse huomioida sosiaalista painostusta.

Ole sellainen kuin olet, koska olet tasavertainen kaikkien kanssa.

Pyydä apua tarvittaessa. Seksuaaliterveyspalvelut kuuluvat kaikille.

Kiinnostuitko? Lisää tietoa:

www.seta.fi

www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus

www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/seksuaalisuuden_omahoito/

Posteri on osa opinnäytetyötä Seksuaalitetoa luki-ikäisille—Posteri lukiolaisille seksuaalisuuden moninaisuudesta ja seksuaalioikeuksista, 2017

Sairaanhoidtajaopiskelija Anni Piipponen

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja	
Organisaation nimi:	Joensuun kaupunki, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
Toimeksiantajan edustaja:	Merja Parkkinen
Osoite:	Torikatu 18A 3.krs, 80100 Joensuu
Puhelinnumero:	0504178985
Sähköposti:	merja.parkkinen@jns.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot	
Koulutusohjelma:	Hoitotyön koulutusohjelma
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	1402055 Anni Piipponen
Puhelinnumero:	0458593261
Sähköposti:	anni.piipponen@edu.karelia.fi

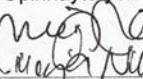
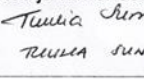
Toimeksiannon kuvaus	
Aihe	Seksuaalikasvatus lukioikäisille
Toteutusmuoto	Toiminnallinen
Aikataulu	Opinnäytetyö valmis maaliskuussa 2017
Kustannusarvio ja kustannusvastuu	Opiskelija kustantaa itse posterin ja muut mahdolliset kulut.

Toimeksiantajan sitoumukset	
Opinnäytetyön tuotoksen käyttö- ja päivitysoikeudet ovat toimeksiantajalla.	

Opiskelijan sitoumukset	
Opiskelija sitoutuu tekemään työnsä opinnäytetyön ohjeiden ja eettisten periaatteiden mukaisesti. Opiskelija sitoutuu tekemään yhteistyötä toimeksiantajan kanssa sekä sitoutuu pysymään sovitussa aikataulussa. Opinnäytetyön tekijänoikeudet ovat opiskelijalla.	

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa	
Ohjaaja(t):	Merja Nuutinen Tuulia Sunikka

Opinnäytetyön julkisuus	
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.	

Allekirjoitukset	
Päiväys 6.2.2017	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys Anni Piipponen
Päiväys 22.2.2017	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys MERJA PARKKINEN
Päiväys	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys Merja Nuutinen Tuulia Sunikka